

رہبری و قانون اساسی

مؤلف:

جمعی از نویسندگان

به اہتمام:

پژوہشکدہ شورای نگہبان

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام، Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور: رهبری و قانون اساسی / مولف جمعی از نویسندگان [پژوهشکده شورای نگهبان]؛ به اهتمام پژوهشکده شورای نگهبان.
مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۳۳۵ ص. شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۴۱-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا یادداشت: کتابنامه.
موضوع: ولایت فقیه - ایران، Wilayat al-faqih -- Iran
ولایت فقیه -- جنبه‌های حقوقی، Wilayat al-faqih-- *Legal aspects
قانون اساسی - ایران، Constitutions -- Iran
اسلام و دولت، Islam and state
شناسه افزوده: فتاحی زفرقندی، علی، ۱۳۶۹ - گردآورنده
شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان
رده بندی کنگره: BPA/۲۲۳ رده بندی دیویی: ۴۵/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۴۹۰۶۰ اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

رهبری و قانون اساسی

مؤلف: جمعی از نویسندگان
گردآورنده: علی فتاحی زفرقندی
صفحه آرا: امین مددی
ناظر فنی: سیدمحمد رضا سیدعلیخانی
ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۳ - تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۰۷-۰
شابک تک جلدی: ۹۷۸-۶۲۲-۵۰۶۸-۴۱-۴

قیمت: ۱۵۰ هزار تومان
آدرس: تهران، خیابان شهید بهشتی^(ره)، خیابان سرافراز، کوچه پنجم، پلاک ۱۱
تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۵۰۰۷۰

■ فهرست مطالب ■

بخش اول: مبانی نظری و جایگاه ۹

بررسی نظریه‌ی تفکیک قوا در جمهوری اسلامی ایران با نگاهی به رابطه‌ی ولایت

فقیه با تفکیک قوا ۳

علی شیعه‌علی، وحید زارع

ولایت شورایی از منظر فقه امامیه و حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران ۲۹

فیروز اصلانی، علی اصغر فرج‌پور اصل‌مردی، ولی‌الله حیدرنژاد

نقش نهاد رهبری در فرایند گذار به دموکراسی در ساختار قانون اساسی جمهوری

اسلامی ایران ۵۳

احمد جهانی‌نسب، کمال پولادی

نقش رهبری در نظام سیاسی پارلمانی با توجه به اقتضائات حقوق اساسی ایران ۷۵

محمدجواد ارسطو، حسین قاسمی

بررسی «مقبولیت عامه» در اصل ۱۰۷ قانون اساسی ۱۰۱

هدی غفاری، فاطمه نظری

بخش دوم: صلاحیت‌ها ۱۲۷

تأملی بر مبنا و رویکرد شورای نگهبان نسبت به صلاحیت‌های غیرمصرح ولی فقیه در

قانون اساسی ۱۲۹

نادر میرزاده کوهشاهی، محمدامین ابریشمی راد

سازوکارهای حل اختلاف و تنظیم روابط قوا در نظام جمهوری اسلامی ایران ۱۴۹

سیدمحمد مهدی غمامی، حسین خلف‌رضایی

جایگاه هیأت عالی حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه‌گانه در دادرسی اساسی ۱۷۱

محمود پوررضائی فشخامی، بیژن عباسی لاهیجی

تبیین حقوقی «حل معضلات نظام» در نظم حقوق اساسی ایران ۱۹۳

مرتضی نجابت‌خواه، جواد تقی‌زاده، نفیسه ظریفی

گستره صلاحیت مقام رهبری در صدور فرمان همه‌پرسی (موضوع بند ۳ اصل ۱۱۰ قانون اساسی)..... ۲۱۵

هادی طحان نظیف، علی بهادری چهرمی، کمال کدخدامرادی

نسبت‌سنجی «صلاحیت عام قانون‌گذاری مجلس» و «فرماندهی کل نیروهای مسلح» در رویه شورای نگهبان..... ۲۳۳

مصطفی منصوریان، حمزه خسروی

تحلیلی بر مفهوم نهادهای زیر نظر رهبری در نظام تقنینی ایران..... ۲۵۵

ولی رستمی، میلاد قطبی

تحلیل کارکرد احکام نظامیه‌ی ولی فقیه در آرا و نظرهای شورای نگهبان..... ۲۹۹

امین‌اله زمانی

مقدمه

نظریه ولایت فقیه، به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین مفاهیم در فقه سیاسی شیعه، نقشی محوری در تبیین جایگاه دین در عرصه سیاست و اداره جامعه ایفا می‌کند. این نظریه، بر مبنای تلفیق مشروعیت الهی و مقبولیت مردمی، چارچوبی برای حکومت اسلامی ارائه می‌دهد که با تأکید بر هدایت دینی و تأمین مصالح عمومی، ساختاری جامع برای نظام سیاسی فراهم می‌آورد. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران و تدوین قانون اساسی، نظریه ولایت فقیه به‌طور رسمی در ساختار حکومت جمهوری اسلامی تبلور یافت و مقام رهبری به‌عنوان عالی‌ترین مقام نظام، مسئولیت نظارت، هدایت و تنظیم روابط میان نهادهای حاکمیتی را بر عهده گرفت.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، با تأکید بر اصول مترقی خود، جایگاه ویژه‌ای برای مقام رهبری قائل است. اصل ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی، وظایف و اختیارات مهمی را برای مقام رهبری در نظر گرفته و ایشان را مسئول تنظیم روابط قوای سه‌گانه، حل معضلات نظام، فرماندهی کل نیروهای مسلح و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلان کشور معرفی کرده است. این جایگاه ویژه، نه‌تنها بازتابی از نقش محوری رهبری در نظام سیاسی است، بلکه بیانگر اهمیت تأمین وحدت و انسجام در ساختار نظام حکمرانی جمهوری اسلامی نیز می‌باشد.

کتاب حاضر با عنوان «رهبری و قانون اساسی؛ واکاوی مبانی، جایگاه و صلاحیت‌های رهبری در قانون اساسی»، در دو فصل مجزا، به بررسی عمیق مبانی نظری و جایگاه مقام رهبری از یک سو و تحلیل صلاحیت‌ها و اختیارات ایشان از سوی دیگر می‌پردازد. در فصل نخست، موضوعاتی همچون نظریه تفکیک قوا در ارتباط با ولایت فقیه، ولایت شورایی، نقش رهبری در گذار به دموکراسی، و مفهوم مقبولیت عامه در اصل ۱۰۷ قانون اساسی مورد بحث قرار گرفته است. فصل دوم نیز به تحلیل صلاحیت‌های مقام رهبری اختصاص یافته و مقالاتی درباره‌ی حل اختلاف قوا، فرمان همه‌پرسی، نهادهای زیر نظر رهبری، و احکام نظامیه ولی فقیه ارائه می‌دهد.

مطالعه و پژوهش در این حوزه، به‌ویژه برای دانشجویان و پژوهشگران حقوق عمومی، از چند منظر حائز اهمیت است. نخست، درک دقیق مبانی و الزامات نظریه ولایت فقیه می‌تواند به شناخت بهتر از ساختار و فلسفه نظام جمهوری اسلامی منجر شود. دوم، بررسی صلاحیت‌های مقام رهبری از منظر حقوق اساسی، راهگشای تحلیل‌های دقیق‌تری درباره‌ی نقش و جایگاه این مقام در نظام حکمرانی است. در نهایت، پژوهش در این عرصه می‌تواند مبنایی برای ارائه راهکارهای علمی

جهت تقویت انسجام حقوقی و کارآمدی نظام باشد. امید است این کتاب، با رویکرد جامع و مقالات متنوع خود، گامی مؤثر در ارتقای دانش حقوق اساسی و تعمیق فهم از نقش مقام رهبری در نظام جمهوری اسلامی ایران باشد. گفتنی است مجموعه مقالات کتاب حاضر، پیش از این در شماره‌های مختلف فصلنامه علمی پژوهشی دانش حقوق عمومی توسط پژوهشکده شورای نگهبان گردآوری و منتشر شده است و اینک پس از تجمیع موضوعی و تدوین در قالب یک اثر علمی منسجم به دانشجویان، پژوهشگران و صاحب نظران حقوق عمومی ارائه می‌شود. مطالب بیان شده در مقالات لزوماً بیانگر نظرات پژوهشکده شورای نگهبان نبوده و صرفاً ایده و نظرات نگارندگان آنها می‌باشد.

پژوهشکده شورای نگهبان

زمستان ۱۴۰۳